

ΕΙΚΑΣΤΙΚΗ ΠΑΙΔΕΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΛΑΟΥ

Παρέμβαση Απ.-Φαέθοντα Γρυπάρη

καθ. Αισθητικής Αγωγής στο Παιδαγωγικό
Τμήμα του Παν/μίου Αθηνών.

Ο άνθρωπος υφίσταται οπτικές-αισθητικές επιδράσεις από το πρώτο λεπτό της γέννησής του. Η οικογένεια και το άμεσο και ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον άψυχο και έμψυχο, επιδρά στο άτομο, ιδιαίτερα τα πρώτα χρόνια της ζωής του. Το παιδικό έντυπο, το παραμύθι, τα αντικείμενα-παιχνίδια κ.ά. συμβάλλουν κι αυτά στην αισθητική του παιδιού όπως και η διακόσμηση του σπιτιού, το ντύσιμο, η όψη της γειτονιάς, οι αφίσες και βέβαια η τηλεόραση.

Στο Νηπιαγωγείο η αισθητική αγωγή καταλαμβάνει στο αναλυτικό και το ημερήσιο πρόγραμμα ένα σημαντικό μέρος. Το νέο αναλ. πρόγραμμα είναι πιο πλούσιο σε εικαστικές δραστηριότητες και το επίπεδο στην πλειοψηφία των νηπιαγωγείων πολύ ικανοποιητικό. Στα Παιδαγωγικά τμήματα Νηπιαγωγών (της Αθήνας τουλάχιστον) το μάθημα είναι υποχρεωτικό σε δύο εξάμηνα και ακόμη ένα εξάμηνο τουλάχιστον προαιρετικό.

Στους παιδικούς σταθμούς αντί νηπιαγωγών έχουμε συνήθως βρεφονηπιακούς και κοινωνικούς λειτουργούς. Το πρόγραμμα είναι ανύπαρκτο, ανεξέλεγκτο και στην καλύτερη περίπτωση "δανεικό" από το Νηπιαγωγείο χωρίς γνώση εφαρμογής του. Οι αντιπαιδαγωγικές κατευθυνόμενες "εικαστικές" δραστηριότητες (γεμίσματα σχημάτων, αναπαραγωγικές, μιμητικές εργασίες) είναι το καλύτερο "κακό" που γίνεται σ' αυτούς τους χώρους γιατί υπάρχουν και βάρβαρες παρεμβάσεις στο έργο των παιδιών από το προσωπικό.

Πρόταση: Σε όλες τις σχολές βρεφονηπιοκόμων και κοινωνικών λειτουργών να διδάσκουν εικαστική αγωγή για την προσχολική ηλικία εικαστικοί καλλιτέχνες με παιδαγωγικές γνώσεις και γνώση του αναλυτικού προγράμματος του Νηπιαγωγείου και της εφαρμογής του.

Δημοτικό σχολείο: Για τους μαθητές της Α΄ και Β΄ τάξης υπήρχε από το 1982 ένα ικανοποιητικό πρόγραμμα εικαστικής αγωγής ενώ για τους υπόλοιπους μαθητές εκπονήθηκε πρόσφατα ένα βελτιωμένο πρόγραμμα. Η εμπειρία δείχνει ότι οι δάσκαλοι δεν ενημερώνονται από τα αναλυτικά προγράμματα. Συνήθως, ή καταργούν την ώρα της αισθητικής αγωγής και της χειροτεχνίας ή αφήνουν "στο έλεος" τα παιδιά να κάνουν κάθε "ό,τι θέλουν" ή τα υποχρεώνουν να αγοράζουν βιβλία με έτοιμες εικόνες για γέμισμα ή με έτοιμες χειροτεχνικές κατασκευές για κόψιμο-κόλλημα. Το νέο Αν. Πρόγραμμα εφαρμόζεται πειραματικά σε αρκετά σχολεία από τριετίας με εκπαιδευτικό προσωπικό λιγότερο ή περισσότερο ενημερωμένο εικαστικά ή παιδαγωγικά: δάσκαλοι, απόφοιτοι ΤΕΙ, καθηγητές καλλιτεχνικών ή άλλοι. Οι μέχρι τελευταία λειτουργούσες Ακαδημίες σπάνια έδωσαν τις κατάλληλες γνώσεις πάνω στη σύγχρονη εικαστική αγωγή. Συχνά αντί εικαστικών καλλιτεχνών στις Ακαδημίες επαρχιών, δίδασκαν καθηγήτριες Οικοκυριακών ή άσχετοι με το αντικείμενο καλλιτέχνες. Προβλήματα υπήρξαν στο παρελθόν και σε σχολές επιμόρφωσης (Σ.Ε.Λ.Δ.Ε.) ή στο Μαράσλειο Διδασκαλείο.

Έτσι από τους δασκάλους:

άλλοι δεν πείστηκαν για τη χρησιμότητα της εικαστικής αγωγής,

άλλοι δεν μπόρεσαν να εφαρμόσουν αυτά που έμαθαν, και

άλλοι ενημερωμένοι προσπάθησαν να εφαρμόσουν το νέο πρόγραμμα αλλά αντιμετώπισαν την αντίδραση των συναδέλφων τους.

Έτσι, τα νέα προγράμματα, ενώ θα έπρεπε να εφαρμοστούν και να χρειαστούν νεότερα, θα εξακολουθήσουν για αρκετά χρόνια να μένουν "επίκαιρα" με επίπτωση στο επίπεδο της αισθητικής αγωγής των μαθητών.

Πρόταση: Χρειάζεται 1) υψηλό επίπεδο σπουδών στις σχολές επιμόρφωσης και μετεκπαίδευσης δασκάλων και νηπιαγωγών και 2) Βραχυπρόθεσμα σεμινάρια για νηπιαγωγούς και δασκάλους σε όλη την Ελλάδα σε επίπεδο νομού.

Οι εικαστικοί-καθηγητές που διδάσκουν ή θα διδάξουν στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση πρέπει να ενημερωθούν για θέματα ειδικής διδακτικής των εικαστικών δραστηριοτήτων, επίσης σε βραχυπρόθεσμα σεμινάρια.

Στα Παιδαγωγικά τμήματα των Παν/μίων η ατέλεια ίσως του νόμου επιτρέπει να διατηρούν έδρα της Αισθητικής Αγωγής Ιστορικοί Τέχνης ή Παιδαγωγοί ή άλλες ειδικότητες όχι απαραίτητα γνώστες της ειδικής διδακτικής του μαθήματος.

Η παρουσία και εξέταση των φοιτητών στο μάθημα της εικαστικής αγωγής είναι προαιρετική και μόνο δύο εξάμηνα (στο Παιδ. Τμ. των Αθηνών), σε τέσσερα χρόνια σπουδών, ενώ υποτίθεται ότι μπορούν να πάρουν πτυχίο με την αντίστοιχη ειδικότητα.

Πρόταση: Είναι απαραίτητο να υπάρχει έδρα Εικαστικής Αγωγής με καλλιτέχνη γνώστη της ειδικής διδακτικής εικαστικών.

Γυμνάσιο: Την τελευταία πενταετία το μάθημα των εικαστικών γίνεται με βελτιωμένο αναλυτικό πρόγραμμα και με αρκετά ικανοποιητικό επίπεδο εφαρμογής του νέου Α.Π. Τα σεμινάρια που πραγματοποιήθηκαν από το 1980 για ενημέρωση των εκπαιδευτικών έγιναν με πρωτοβουλία της Ένωσης των Καθηγητών Καλλιτεχνικών Μαθημάτων Μ.Ε. Πρέπει να σημειωθεί ότι ακόμη δεν εκπαιδεύονται οι σπουδαστές της Α.Σ.Κ.Τ. πάνω στο αντικείμενο που θα διδάξουν αν διοριστούν.

Πρόταση: Βραχυπρόθεσμα, διδασκαλία της ειδικής διδακτικής του μαθήματος για τη Μέση και την Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση στα πλαίσια των βασικών σπουδών της Α.Ε.Κ.Τ. και μακροπρόθεσμα η δημιουργία στη Σχολή τμήματος Εκπαιδευτικών Τέχνης.

Πρόταση: Άμεση δημιουργία βιβλιοθήκης Ειδικής Διδακτικής και Ιστορίας της Τέχνης στο Ε.Ε.Τ.Ε. με ελληνικά και ξένα βιβλία και περιοδικά.

Πρόταση: Στα Γυμνάσια αύξηση των ωρών διδασκαλίας των Εικαστικών αν δεν συμπληρώνεται το 30ωρο εβδομαδιαία.

Πρόβλεψη για Αίθουσα Καλλιτεχνικών στα νέα κτίρια Γυμνάσια-Λύκεια.

Διδασκαλία των Εικαστικών στα Λύκεια και ιδιαίτερα στην πρώτη δέσμη και στα Τεχνικά Λύκεια, από εικαστικό πάντοτε.

Το μάθημα της Ιστορίας να μετατραπεί από Ιστορία Πολέμων σε Ιστορία Πολιτισμού με έμφαση στα πολιτιστικά στοιχεία που θα εξετάζονται.

Αύξηση των Καλλιτεχνικών Λυκείων σε όλη την Ελλάδα.

Ανώτατη Εκπαίδευση: Σε όλα τα Πανεπιστήμια (Α.Ε.Ι.) και Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (Τ.Ε.Ι.) η Ιστορία Πολιτισμού να είναι υποχρεωτικό μάθημα, ανεξάρτητα από ειδικότητα. Σαν αποτέλεσμα θα έχουμε την ευαισθητοποίηση πολιτών και πολιτικών σε θέματα πολιτισμού παράδοσης και περιβάλλοντος.

Στα Ιστορικά και Αρχαιολογικά τμήματα των Παν/μίων να διδάσκεται υποχρεωτικά η Ιστορία Τέχνης και Πολιτισμού όλων των περιόδων. Επίσης να υπάρχουν μερικές υποχρεωτικές παρακολουθήσεις ιδιαίτερα των σπουδαστών-αρχαιολόγων σε εργαστήρια Νωπογραφίας, Ζωγραφικής, Γλυπτικής, Κεραμικής και Κοσμηματοτεχνίας.

Μουσεία: Να λειτουργήσουν στα μουσεία εκπαιδευτικά προγράμματα (Ξεναγήσεις, DIAPORAMA κλπ.) διαφόρων επιπέδων για το κοινό και όχι μόνο για τα παιδιά. Ο ρόλος των μουσείων θα πρέπει να είναι κατά βάση παιδευτικός και όχι μόνο φύλαξης θησαυρών της τέχνης. Ακολουθώντας τους κανόνες των σύγχρονων δημόσιων σχέσεων να προσπαθήσουν να προσελκύσουν θεατές, δωρητές και χρηματοδότες γιατί με τα χρόνια θα καταστήσουν νεκροταφεία έργων τέχνης επισκέψιμα μόνο από καλλιτέχνες και "κλιαρούς" φιλότεχνους.

Μέσα μαζικής ενημέρωσης: Η εικαστική παιδεία θελημένα ή άθελα συνδέεται με τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, τη διαφήμιση και ιδιαίτερα την τηλεόραση το κατεξοχή "οπτικό παντοπωλείο".

Τα νήπια από την τρυφερή ηλικία του ενός έτους τοποθετούνται από τους γονείς για απασχόληση μπροστά στη μικρή οθόνη και αρχίζουν να τρέφουν την όρασή τους με ό,τι τους προσφέρεται.

Οι ώρες της "παιδικής ζώνης" στα περισσότερα κανάλια δεν έχουν ειδικό παιδαγωγό ούτε σαν σύμβουλο. Το κριτήριο είναι σχεδόν πάντα η "θεαματικότητα" και το χαμηλό κόστος. Μερικά όμως προγράμματα της εκπαιδευτικής τηλεόρασης είναι πολύ αξιόλογα και οπτικά και εννοιολογικά, απευθυνόμενα και σε άλλες ηλικίες. Η προσέγγιση της τέχνης για ενήλικες είναι δυστυχώς σε ώρες μικρής ακροαματικότητας, επειδή το κοινό θεωρείται περιορισμένο. Όμως οι όποιοι αθλητικοί αγώνες, δρέπουν τη μερίδα του λέοντος ήδη από την εποχή της δικτατορίας.

Η προβολή του έργου εικαστικών καλλιτεχνών είναι συχνά μεροληπτική και σχεδόν πάντα στερείται το στοιχείο της προσέγγισης του ευρύτερου κοινού. Οι παρουσιάσεις ερασιτεχνών τα τελευταία χρόνια ήταν περισσότερες από αυτές των επαγγελματιών καλλιτεχνών.

Η κρατική τουλάχιστον τηλεόραση θα μπορούσε να γίνει το βήμα ενός "Λαϊκού Πανεπιστημίου" μεγάλης εμβέλειας σε κατανοητή γλώσσα και με εποπτικό τρόπο.

Πρόταση: Απαραίτητη η ενεργητική συμμετοχή του ΕΕΤΕ στη διαμόρφωση και επιλογή προγραμμάτων των κρατικών καναλιών και συμμετοχή της Επιτροπής Παιδείας του ΕΕΤΕ στη δημιουργία κατάλληλων προγραμμάτων εικαστικής παιδείας για όλες τις ομάδες του πληθυσμού. Πρέπει να υπάρξει προγραμματισμός και μεθοδευμένα πια να γίνει προσπάθεια έλξης του κοινού στην εικαστική διάσταση, όπως γίνεται πολλά χρόνια για το χορό.

Πρέπει επίσης να αποκατασταθεί η εικόνα του καλλιτέχνη, που έχει τρωθεί μέσα από τις γελοίες παραποιήσεις των ελληνικών ταινιών. Πιστεύω ότι θα μπορούσε να συμβεί αυτό αν π.χ. η κάμερα παρακολουθήσει το έργο τέχνης από τη γέννησή του μέχρι την έκθεσή του, για να γίνει κατανοητό το πέρασμα από την ιδέα στο έργο με το χρώμα, τον όγκο κλπ.

Εκθέσεις: Το Ε.Ε.Τ.Ε. ή συλλογικά όργανα καλλιτεχνών ή πολιτιστικοί σύλλογοι Δήμων οργάνωσαν κατά καιρούς εκθέσεις αλλά εκείνο που δεν έγινε εφικτό σ' αυτό το άνοιγμα προς το κοινό ήταν να μπει το κοινό στις αίθουσες ή να πλησιάσει τα έργα 1) γιατί "αγνοήθηκαν" συχνά από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης ή 2) γιατί υπήρχαν ελλείψεις στον τομέα των δημοσίων σχέσεων.

Προγράμματα Λαϊκής Επιμόρφωσης: Οι Ν.Ε.Λ.Ε. ή τα ανεξάρτητα Εικαστικά τμήματα των Δήμων λειτούργησαν και λειτουργούν χωρίς βασικό πρόγραμμα συχνά με ερασιτέχνες ή άσχετους παιδαγωγικά καλλιτέχνες με φτωχά πολλές φορές αποτελέσματα και διαστρέβλωση συνήθως του σκοπού τους.

Υπάρχει ανάγκη να δημιουργηθούν συστηματικά προγράμματα αισθητικής αγωγής και δημιουργικής απασχόλησης στα ψυχιατρεία, στα κέντρα αποτοξίνωσης, στις φυλακές και στο στρατό.

Πρέπει να δημιουργηθούν προγράμματα, όπου δεν υπάρχουν από την Επιτροπή Παιδείας του Ε.Ε.Τ.Ε., να καθοριστούν στόχοι κατά περίπτωση και να οργανωθούν προγράμματα παιδαγωγικού χαρακτήρα και ειδικής διδακτικής καλλιτεχνών-επιμορφωτών, ώστε με παρεμβάσεις ή προσωπικό έργο να ανεβάσουμε όσο μας είναι δυνατό την εικαστική παιδεία του λαού μας.